

REEDENE RÕÕM } Bioloog Sulev Kuuse: vaata oma nina otsast kaugemale

Aime Jõgi
AJAKIRJANIK

Sulev Kuuse istub TÜ raamatukogus iseenda ja kunstnik Tuuli Puhveli loodud kollaažide ees, eri värvi sokid jalas. «Parem on roheline ehk tüürpoord, vasak on punane ehk pakpoord,» ütleb ta lõbusalt, vihjates purjelaevale Admiral Bellingshausen, mille ekspeditsiooni liige ta on olnud. FOTO: Margus Ansu

Raku- ja molekulaarbioloog Sulev Kuuse (59) on sattunud ühte rivi kunstnikega, kes kirjandusfestivali Prima Vista näitustel oma töid vaadata pakuvad. Koos akvarellist Tuuli Puhveliga on ta loonud hulga kollaaže pealkirjaga «Unenäoline Tiibet – 20 aastat hiljem». Sulev Kuuselt on tiibetlaste näod ja figuurid, mille taha kunstnik Tuuli Puhvel on maalinud taeva, maastiku, kloostri, mäed või pilved.

Sulev Kuuse, te peaksite olema ikka molekulaar- ja rakubioloogiainstituudis kabinetis arvuti ees või vivaariumis hiirtega katseid tegemas või rahvusvahelise bioloogiaolümpiaadi Eesti õpilastest võistkonda juhendamas. Nüüd olete korraga autor kunstinäitusel!

Ma käisin Tiibetis koos sõpradega juba 16 aastat tagasi. Juhtus, et pärast seda kutsuti mind Tartu kõrgemasse kunstikooli matkast rääkima ja pilte näitama. Õppejõud Tuuli Puhvelile läks see teema kuidagi hinge. Ta käis samasuguse Tiibeti ringi läbi neli aastat tagasi.

Eelmisel sügisel, kui Prima Vista kunstiprogrammi koordinaator Edith Hermann minult uuris, kas ma ei tahaks oma Tiibeti fotodest näitust teha, mõtlesin, et vanad pildid, mis sest teha, juba näitusel olnud ka. Helistasin Tuulile, arutasime. Asi hakkas hargnema nii, et kõigepealt lõikasin mina oma piltidelt inimesed välja, Tuuli tegi neile taustad. Siis liimisime kokku. Siis pildistasin mina tehtu üles, natuke arvutis kõpitsemist, siis panime lõuendi peale. Lõpuks maalisime mõne koha veel üle.

Mis see sõnum on?

Tuuli Puhveli ja Sulev Kuuse ühisnäituse «Unenäoline Tiibet – 20 aastat hiljem» leiab TÜ raamatukogu kolmandalt korruselt. FOTO: Margus Ansu

Tiibet jättis meile väga sügava mulje. Inimesed ja loodus. Selleks, et metsikut loodust hoida, peab temaga koos elama. Tiibetis täpselt nii ongi, mitte loodust alistades või seda ümber kujundades. Tiibetlane elab looduses. Tohutud kontrastid, mäed, kaljud, taevas, ja inimesed. Ma olen maailmas päris palju ringi käinud, aga nii sõbralikke ja vahetuid inimesi kui seal, mujal lihtsalt ei näe.

Tuuli osa on siin suur, tänu temale see kõik nii hästi välja kukkus. Vaadake seda naist siin, tal on peas 108 patsi, nagu budistide palvehelmestes helmeid. See on Kailaši

mägi, mille ümber vookleb üks pühamaid palverännuradu maailmas. 52 kilomeetrit. Budistid läbivad selle roomates nagu päevakoerad...

Meie olime ringil kolm päeva. Aga kui sa oled seal platool, 4000 ja enama meetri kõrgusel, sul on üsna vilets olla, oled väsinud, tuuled möllavad ja palvelipud plagisevad. Oled täiesti läbi, aga ikka tekib tunne, et ei tahagi sealt ära minna, nagu transis oled.

See matk on väga füüsiline, aga hingele on see veel tähtsam. Kui midagi sellest ka piltidelt välja tuleks... Ma ei tea, kas tuleb.

Kui käid mööda ilma, näed, kuidas teised rahvad elavad. Pärast putukat pildistades oskad ka tema rakkudest rohkem detaile otsida, arvab bioloog Sulev Kuuse.

Kuidas teil jumalaga läheb?

Minu usk on loodusteadused. Ma ei ole kristlane, ei ole ühegi kogudusega liitunud. Oma meeles olen küll liitunud budismiga. Mu meelest ei ole see ainult usk. Rohkem nagu elustiil ja kogemus. Mu maailmavaatega läheb see hästi kokku. Ma olen bioloog, ratsionaalne inimene, ja molekulaarbioloogid on seda veel eriti. Ma ei usu müstikasse, kõik on seletatav. Kui veel ei ole, siis kunagi ikka on.

Miks teist üldse fotokamees sai? Vaatlemise vajadusest?

Fotokamees sai minust mustvalge filmi ja pimiku ajal juba. See annab väga palju, kui näed, kuidas pilt välja ilmub. Mu onu oli hobifotograaf ja isa kinkis esimese aparadi. Koolis oli õpetaja Kaupo Järviste, tema tõi mu bioloogia juurde. Ta hakkas koolis ka fotoringi tegema. Vahel sai tunnist poppi visata selle pärast, et pimikus oli vaja olla.

Ja ülikooliajal... Meil on ju töö, kus väga palju tuleb mikroskoobist vaadata. Olen mikrofotodega mõnel teadusfotovõistluselgi osalenud. Suurendad raku struktuuri, värvid seal mõne koha ära, saad väga ilusa helendava kujutise.

Aga kui käid mööda ilma, näed, kuidas teised rahvad elavad. Pärast putukat pildistades oskad ka tema rakkudest rohkem detaile otsida. Ma arvan nii.

Mis eesmärke hiired te vivaariumis praegu teenivad?

Teadust ikka. Me teeme uuringuid, mida ei saa inimese peal teha, näiteks kasvajuuringuid. Üks tulevane projekt koos Tallinnaga on, kuidas kasvavad

erinevatele ravimitele reageerivad. Et aidata otsustada, kas hakata uusi ravimikandidaate kasutama või mitte.

Uurime ka põletikulisi protsesse, et teha järeldusi, milline on parim võimalik viis ravida haigeid kudesid, silma- ja nahahaiguste puhul. Hiired ja rotid on imetajad, inimesele lähemal, ja see on põhjus, miks ilma vivaariumideta ei saa. Me ei saa ainult arvutis modelleerida või mõelda, et kui kärkse peal toimib, siis inimesega on seesama.

Inimestega teeb praegu katseid koroonaviirus.

Koroonaaeg on õpetanud meile, kuidas hakkama saada. Oleme palju leidlikumad kui kaks aastat tagasi. Ma olin just ekspeditsioonilaeval Admiral Bellingshausen, kui koroonal algas. Mina pääsesin sealt enne tulema, ülejäänud mehed jäid neljaks kuuks merele. Neil polnud muud teha kui mõelda. Koroonal andiski võimaluse inimesele mõelda. Ka teadusele.

Halvasti on koroonal juures see, et maailm on rohkem polariseerunud kui kunagi varem.

«Seal Tiibetis on midagi. Räägitakse ju Šambalast, unistuste maast, mida keegi näinud ei ole. Võib-olla on unistus see, mida inimesed otsivad sealt,» arvab Sulev Kuuse. FOTO: Margus Ansu

1980. aastal esitas ansambel Hampelmann laulu «Reedene rõõm», mida mäletatakse senimaani. Mis on teie reedene rõõm?

Kui saad olla sina ise, teha silmad lahti ja näha oma nina otsast kaugemale. Terve mõistus on kõige tähtsam, seda tahan soovitada kõikidele. Selleks, et tervet mõistust jätkuks, mine mägedesse, jumala eest. Ja mitte tingimata mägedesse, mine loodusesse, mine välja. Leia sealt see, mis on sinule hea. Pole vaja tormelda. Mõni tahab ka laupäeval väga tööle minna. Aga tegelikult ei tohiks, leia aega endale ja lähedastele!

Avaldatud TÜMRI kodulehel <https://tymri.ut.ee> ajakirjaniku loal. Artikkel ilmus Tartu Postimehe [veebiväljaandes](#) 17.09.2021.